

DER VAR en bred enighed i Danmark i 1940'erne og helt frem til 70'erne om at bruge elektrochok og lobotomi frem for psykologi.

Verdensmestre i det hvide snit

Danmark var det land i verden, der oftest brugte det hvide snit på psykisk syge. Og langt de fleste var kvinder, viser den første historiske forskning på området, der offentliggøres i dag.

de. Først i 1983 blev indgrebet, der i lægelige termer kaldes 'lobotomi', forbudt i Danmark efter indblanding fra Folketingets Ombudsmand og en række stærkt kritiske rapporter fra unge psykiatere.

»Der var en bred enighed i Danmark i 1940'erne og helt frem til 70'erne om at bruge elektrochok og lobotomi

Generelt har vi tradition for en meget hårdhændet behandling af afvigergrupper. Vi var også de første, der indførte kastration og sterilisation i 1929

JESPER VACZY KRAGH

En 20-årig syerske kom fra et 'dårligt barndomshjem', hvor hun havde været 'efterstræbt af faderen' og ofte var løbet hjemmefra. 'En temmelig vulgær, utilforladelig, psykopatisk person', lød vurderingen fra psykiateren, da hun blev indlagt på Oringe i Vordingborg. Her havde man svært ved at styre hende.

Fem måneder senere fik hun det hvide snit. Efter operationen fandt lægerne hende 'stadig en del uopræget, på barnlig maner tiltaler hun alle med du', men dog mindre vredsladen, og familien indvilgede i at tage hende hjem igen.

Siden forsvandt hun ud af de journaler, der i dag for første gang er blevet offentliggjort om brug af det hvide snit i Danmark.

Og det er ikke stykke pænt danmarkshistorie, der rulles ud. Med 4.500 hjernesnit er vi det land i verden, der har brugt indgrebet oftest, til trods for at der nærmest ingen videnskabelig forskning fandt sted på, om det virke-

frem for psykologi. Generelt har vi tradition for en meget hårdhændet behandling af afvigergrupper. Vi var også de første, der indførte kastration og sterilisation i 1929,« siger ph.d. Jesper Vaczy Kragh fra Medicinsk Museum, der som den første har fået lov at gå de mange journaler igennem.

Journaler, der dokumenterede tydelige bivirkninger som stærke smerter, krampeanfald, apati og mistet evne til at holde på afføring på lobotomi-patienterne – hvis de altså overlevede.

Mange mistede livet

For Jesper Vaczy Kraghs forskning viser nemlig også, at datidens psykiatere var bekendt med, at op mod seks procent af operationerne kostede patienterne livet. Men trods bivirkninger og ringe dokumenteret effekt var der god grund til, at både læger og patienter efterspurgte snittet.

»Forholdene på de psykiatriske hospitaler var barske.

Man blev grupperet efter affærd, så de mest urolige blev samlet på 30-sengsstuer, hvor de lå fastspændt uden tøj i deres egen afføring dagen lang. Der var larm og råben døgnet rundt. Hospitalerne var overbelagte. På Oringe, hvor der i dag er omkring 30 patienter indlagt, var der i 1950'erne 850 patienter,« siger Jesper Vaczy Kragh.

Det var især unge kvinder, der kom under kniven. Faktisk tegner kvinderne sig for næsten 70 procent af snittene i Danmark.

»Man havde sværere ved at tackle de urolige patienter på kvindegangen, og kønsrollerne gjorde nok, at det var lettere at få samtykke fra pårørende til at udføre en lobotomi på kvinder. Men der til kom, at de var lettere at få udskrevet end mænd. Der var stor vilje til at tage imod en kvindelig hushjælp, efter hun havde fået det hvide snit både på landet og i byen,« siger Jesper Vaczy Kragh, der for at få lov til sin efterforskning indvilgede i ikke at kontakte eller offentliggøre navne på nulevende lobotomi-opererede og pårørende. Efterforskning af psykokirurgien i Norge medførte en erstatning på 100.000 kroner til de opererede patienter. Men i 1990'erne afviste Sundhedsstyrelsen at følge det norske eksempel.

DET HVIDE SNIT

- Lobotomi blev udført på 4.500 mennesker i Danmark fra 1939 til 1983, hvor det blev forbudt.
- 60-68 procent af de opererede var kvinder i alderen 14-80 år.
- Der var blandt patienterne en ligelig fordeling af veluddannede og ufaglærte.

NANA ASKOV
nah@
metrøxpress.dk

